# PREMISELE DE EXERCITARE A ACŢIUNII CIVILE

***Oliviu GRĂDINARI,***

student anul IV Facultatea Drept, Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 347.922:347(478)(094.4) E-mail: oliviugradinari@gmail.com

Premisele de exercitare a acțiunii civile reprezintă o instituție esențială în cadrul procesului civil, confirmată prin rolul fundamental al acestora în stabilirea existenței sau inexistenței dreptului la acțiune, prin frecvența acțiunii civile în cadrul soluționării disputelor, dar și prin generarea consecințelor ireparabile pe tot parcursul procesului civil. Premisele sunt acele impedimente obiective, insurmontabile, care atestă lipsa dreptului la acțiune[1, p.292]. Totodată, premisele de exercitare a acțiunii civile se materializează ca temeiuri de refuz a cererii de chemare în judecată reglementate prin prisma art. 169 CPC al Republicii Moldova dacă sunt depistate la faza intentării procesului civil, dar și ca temeiuri de încetare a procesului reglementate, în art. 265 lit. a), b), c[1]), e), g), h) CPC dacă sunt depistate la fazele ulterioare ale procesului civil. În sensul reflectării esenței fiecărui impediment în parte, acestea au fost analizate separat *infra*:

1) **Cererea nu urmează a fi judecată în instanța de judecată în procedură civilă** – presupune reglementare a două situații distincte într-un singur impediment: *Nu urmează a fi judecată în instanța de judecată,* care se referă la încălcarea competenței generale exclusive și țin de prerogativele altor organe [2, p. 552] **și/sau** *Nu urmează a fi judecată în procedură civilă*, care se referă la cererea pentru care este prevăzută altă procedură [2, p. 552].
2) **Existența unei hotărâri judecătorești irevocabile cu privire la un litigiu având aceleași părți, temeiuri și obiect**, presupune manifestare a principiului puterii lucrului judecat, prin care o hotărâre irevocabilă duce la neadmiterea judecării aceleiași acțiuni repetat, fiind o excepție absolută, reglementarea acesteia fiind consacrată prin norme imperative [4].
3) **Existența unei hotărâri arbitrale, obligatorie pentru părți, cu privire la litigiul având același obiect, temeiuri și părți,** care reflectă același lucru pentru un litigiu judecat de către instanța arbitrală, dar unde avem excepția în care instanța de judecată respinge cererea de eliberare a titlului de executare silită a hotărârii sau a desființat hotărârea arbitrală.
4) **Existența unei încheieri judecătorești prin care se admite încetarea procesului în legătură cu faptul că reclamantul a renunțat la acțiune sau că între părți s-a încheiat o tranzacție**, care presupune o conexiune directă dintre principiul puterii lucrului judecat și principiul disponibilității în cadrul procesului civil, totodată încurajând medierea.

5) **Reclamantul și-a retras acțiunea civilă la faza judecării cauzei în procesul penal, dacă retragerea a fost acceptată de instanță,** asemănător cu situația anterioară este o consolidare a principiului disponibilității, doar că în latura civilă a unui proces penal.
6) **Reclamantului sau/și pârâtului îi lipsește capacitatea de folosință,** care îmbină ideea generală: nu avem subiect de drept, nu avem nici drept de apărat [1, p. 293].
7) **Acțiunea depusă de un organ, organizație sau persoană în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale unei alte persoane fără ca legea să le delege acest drept**, presupune conformarea acestor reclamanți procesuali [3, p. 186] la normele care în mod exhaustiv prevăd situațiile în care pot adresa o cerere de chemare în judecată în numele altei persoane.

Pentru o analiză complexă a premiselor de exercitare a acțiunii civile, considerăm esențială compararea acestora cu condițiile de exercitare a acțiunii civile, unde am relevat următoarele: a) Premisele – Reconfirmă existența sau lipsa dreptului la acțiune; Condițiile – stabilesc ordinea procesuală pentru exercitarea dreptului la acțiune; b) Ambele instituții se manifestă prin temeiuri/situații diferite; c) efectul aplicării premiselor prevăd imposibilitatea adresării repetate cu aceeași acțiune având același obiect, aceleași părți și aceleași temeiuri, pe când condițiile permit adresarea repetată după ce au fost lichidate încălcările și neajunsurile; d)Se exprimă prin mecanisme juridice diferite: Premisele prin refuzul cererii de chemare în judecată și încetarea procesului; Condițiile prin restituirea cererii de chemare în judecată și scoaterea cererii de pe rol.

Premisele de exercitare a acțiunii civile și condițiile de exercitare a acțiunii civile, deși prezintă un set larg de deosebiri se aseamănă prin faptul că ambele presupun imposibilitatea continuării procesului civil la momentul depistării acestora, dar și că ambele se manifestă ca prerogative în limitarea accesului liber la justiție în temeiul asigurării ordinii juridice procesuale.

În cadrul studiului de drept comparat, au fost observate mai multe teze importante, cum ar fi faptul că legislația României în domeniu prevede impedimente asemănătoare celor reglementate de premisele de exercitare a acțiunii civile sub forma unor excepții sau unor instituții distincte, pe când legislația Ucrainei și Federației Ruse stabilesc o manifestare asemănătoare cu cea a Republicii Moldova, dar conțin prevederi mai detaliate.

În cadrul studiului efectuat, am concluzionat asupra unui șir de dificultăți în aplicarea sau interpretarea instituției cercetate fiind formulate propuneri de *lege ferenda* după cum urmează.

Un prim impediment reprezintă lipsa unei definiții legale a premiselor, în raport cu care optăm pentru următorul text: „*Premisele exercitării acțiunii civile sunt un sistem de factori, manifestat prin instituțiile refuzului cererii de chemare în judecată și încetării procesului, a căror existență sau inexistență împiedică nașterea dreptului subiectiv la acțiune, fiind acele fapte procesual-juridice a căror nerespectare poate atrage sancțiuni pe parcursul întregului procesul civil, precum și imposibilitatea revendicării drepturilor contestate/lezate, în conformitate cu legislația aplicabilă într-o cauză civilă concretă*”.

Un alt impediment ține de lipsa clarității reglementării a două situații distincte într-o singură premisă prevăzută la art. 169 alin. (1) lit. a) și art. 265 lit. a) CPC al RM, motiv pentru care propunem spre ajustare următorul text: „*Judecătorul refuză să primească cererea de chemare în judecată sau dispune încetarea procesului dacă: cererea nu urmează a fi judecată în instanța de judecată sau dacă cererea nu urmează a fi judecată în procedura civilă*".

Se atestă ambiguitate în dispoziția art. 169 alin. (3) CPC al RM, care se prezintă ca o premisă de exercitare a acțiunii civile, când în realitate nu este așa, motiv pentru care propunem art. 266 CPC al RM în următoarea redacție: „*Instanța judecătorească, prin intermediul pronunțării încheierii de refuz a cererii de chemare în judecată, comunică părților că nu se admite o nouă adresare în judecată a aceleiași părți cu privire la același obiect și pe aceleași temeiuri, iar în cazul survenirii unei astfel de cereri aceasta va fi refuzată în corespundere cu premisa existentă*".

Un alt impediment se reflectă prin necesitatea reglementării termenului de emitere a încheierii de refuz a cererii sau încetare a procesului privit prin două perspective: insuficiență de timp pentru act judecătoresc calitativ și excluderea abuzului din partea judecătorului întru tergiversarea procesului, prin care considerăm necesar ajustarea următoarei teze: „*În decursul a 5 zile, iar în situații excepționale determinate de motive temeinice și consacrate prin aceeași încheiere, nu mai târziu de 10 zile de la data repartizării cererii de chemare în judecată / de la data survenirii cauzei care determină încetarea, judecătorul dispune, printr-o încheiere motivată, refuzul de primire a cererii / încetarea procesului și remite reclamantului încheierea și cererea cu toate documentele anexate. Încheierea poate fi atacată cu recurs*".

**Referințe:**


• *Cărți și publicații monografice:*

1. BELEI, E., BOTNARI, V., CHIFA, F., COBAN, I., CREȚU, V., DUMITRAȘCU, D., JIMBEI, I., JOSAN, V., MACOVEI, G., STRATULAT G., Drept procesual civil: Partea generală, Chișinău: Lexon, 2024.
2. PRISAC, A., Comentariul Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, Chișinău: Cartea Juridică, 2019.

• *Articole din reviste:*

3. BĂNĂRESCU, I., BLINOV, A., Apărarea drepturilor, libertăților şi intereselor altor persoane de către autoritățile publice, organizații și cetățeni. În: Studia Universitatis Moldaviae, nr. 3 (153), 2022.

• *Site-uri:*

4. TUDORACHE, I., Raportul dintre ne bis in idem și autoritatea de lucru judecat. Disponibil: https://www.juridice.ro/725838/raportul-dintre-ne-bis-in-idem-si-autoritatea-de-lucru-judecat.html (accesat la 01.05.2025).


*Recomandat*

***Veaceslav BOTNARI**, dr. în drept, lector universitar*